

Tor: Her gün kafandaki düşünceleri, konuşanların ağzından kağıda dökmek iyi olmaz mı?

Per: Olur ama sanki çok uzatıyormuşum, ayrıntıya boğuyormuşum gibi bir his. İnce ince dokumak gerekiyor sözü, yalınkat yazamıyorsun. Diyalogların ayrıca konunun çatallandığı yerlerde sadece birini takip edebilmek gibi bir sorunu var. Üç konuyu aynı anda işlemek mümkün değil edebi olarak.

Tor: Ancak Eflatun yazmış, değil mi, önemli konuları da işlemiş.

Per: Önemli konuları da işlemiş ama ayrıntılı değil. Eflatun ilk olduğu için güzel ama felsefesindeki boşlukların farkında mıydı, emin değiliz. Diyaloglarda insanın kendini kandırması daha kolay.

Tor: Yine de yazmak için güzel bir form. Okuması da rahat.

Per: Bunlar doğru. Ayrıca artık üzerinde çalıştığım konuları değiştirmek niyetindeyim. Okuduklarımı da burada anlatabilirim. Böyle bir format, insanların daha ilgisini çekecektir.

Tor: Diyalogları takip etmek daha zevkli oluyor bence. Romanlarda da uzun uzun tasvirler beni sıkıyor, konuşmaları daha rahat okuyorum.

Per: Tasvirler sıkıyor çünkü onlar *günlük dilin* dışında, edebi dille yazılmak zorunda. Günlük dilde öyle uzun uzun tasvir yapamazsın, insanlar birbirlerine uzun hikayeler anlatmıyorlar artık. Gösterebiliyoruz. Eski dünya kayboluyor, dilin dünyası.

Tor: Yerine ne geliyor?

Per: Görüntünün dünyası geliyor. Dil artık rakipsiz değil, önceden bilgi sadece lisan formunda aktarılabilirdi, artık görüntü de var, ses de var. İnsan dile muhtaç olmayı bıraktıkça, teknolojiye ve görüntüye muhtaç oluyor. Birbirimize bir şeyler anlatmak yerine fotoğrafını gönderiyoruz artık.

Tor: Fotoğrafi çekilemeyecek şeyler var, onları gönderemeyiz.

Per: Ancak insan zihni o fotoğrafı çekilmeyecek şeyleri de çekilebilenlerin üzerinden anlatıyordu. Önceden sevgi sözcükleri varken, artık bir fotoğrafın altındaki *layklar* önemli hale geldi. Artık sevgiyi *anlamak* veya *düşünmek* yerine görmek istiyoruz. Tüketime bu kadar iştahla artmasındaki bir sebep de bu, *insanlara gösterecek* bir şeylere ihtiyaç var, bunu soyut olarak sağlayamıyorsunuz.

Tor: Bazıları bu kanaatte değil, yani sahiciliğin hala *sözde* olduğunu düşünüyorlar.

Per: Eskiden de değildi ama *görünenin* yayılması bu kadar kolay değildi. Sahicilik hiçbir zaman *sözde* olmadı, insanlar söze hiçbir zaman *gerçek* gibi itibar etmediler. Söze gerçek gibi itibar edenler, genelde mesleği sözle ilgili olanlar oldu.

Tor: Mesela?

Per: Felsefeciler, edebiyatçılar, din adamları, hukukçular... Bunlar hayatlarını söz üzerinden kazandıkları için, söz alıp, söz sattıkları için, onlar sözün *sahici* olduğunu düşünebilir, doğru. Bununla beraber diğerleri için böyle bir durum olduğunu sanmıyorum.

Tor: Basit insanlar için.

Per: Bugün Will Durant'ın 10 *dahiden* bahsettiği bir kitabına baktım. Başlarına baktım. Tarihin basit insanların tarihi olmadığını, diyelim Fransa tarihi dediğimiz şeyin, Fransa'nın yetiştirdiği istisnai insanların tarihi olduğunu söylüyordu. İşte o *tarih dışı* kuru kalabalık için gerçeğin sözle bir alakası yok.

Tor: Ama din adamlarını da ekledin, mesela, bu basit insanlar için de dinin bir anlamı vardı, herkes için var.

Per: Ancak bu dini tecrübe çoğu için somut bir tecrübeydi, namazlarda camiye gitmek, kilisede komünnyona katılmak, cumartesileri çalışmamak veya Ganj'da yıkanmak gibi... İnsanlar rahibin sözlerinde somutluklar arıyordu.

Tor: Somut bir cennet gibi.

Per: Evet, somut bir cennet gibi. İnsanlara soyut bir cennet vaadinin pek bir faydası yok. Peygamber (a.s.) bugün gelseydi, ondan cennetin fotoğraflarını, resimlerini isterdik. Sözlü tasvirler bizi *kesmezdi*.

Tor: Bu mümkün mü?

Per: Fotoğrafları mümkün. Gördüğün bazı fotoğraflara *cennet gibi* demiyor musun?

Tor: Evet diyorum ama cennetin daha güzel olacağını umarak.

Per: Bunu söylersin yine, zaten *müteşabih* ayetlerdir mesela, *benzetmedir*. Bizim fotoğraflar da benzetme olurdu.

Tor: Bugün bir peygamber gelse, yazı yazmazdı diyorsun.

Per: Muhtemelen yazmazdı. Film veya fotoğraf çekerdi, belki animasyon yapardı ama sadece *yazıyla* veya *sözle* cennete ve cehenneme inandırması herhalde zor olurdu.

Tor: Bu bir noktada *neden o zamana gönderildi?* cevabı da mı oluyor?

Per: Hem evet, hem hayır. Çünkü bu soruyu herhangi bir durum için sorabilirsiniz, *daha uygun biri ve çevre var mıydı?* diyebiliriz ve bunu uzun uzun tartışabiliriz. Cevabı da kısaca *olsaydı, zaten oraya gönderilirdi* oluyor, tarihle ilgili tüm farzımuhal tartışmalar böyle bir ölçüde.